

Jeden z nebeských jezdců
(Vzpomínka na pana Rudolfa Procházku)

**RUDOLF PROCHÁZKA,
major čs. letectva In memoriam
nar. 1. 9. 1918 v Písku,
zemřel 27. 3. 1989 v Brně,
palubní střelec 311. čs. bombardovací perutě RAF
účastník bojů u Tobruku a na západní frontě.**

Níže uváděný text vzpomínky vznikl na základě našich osobních setkávání, z besed pro veřejnost (např. v Malém divadle hudby na Smetanově ulici nebo Husově sboru na Botanické a z údajů, které se objevily v povídkách R. Procházky v periodiku Jihomoravských lesů).

Bylo to asi v roce 1976 nebo 1977, kdy se na mě ještě jako na vysokoškoláka obrátil náš soused lesník pan Procházka, zda bych recitoval báseň na pohřbu jeho kamaráda z bojů u afrického Tobruku a z RAF. Na recitaci před množstvím lidí jsem se necítil, nebyl jsem žádný školený recitátor, ale pan Procházka mi tehdy řekl: „To nevadí, nejste žádný Dadák (pozn. autora – tehdy známý brněnský herec, vynikající recitátor), ale jste voják a vezmete to jako vojenské hlášení.“ Také moje maminka dodala: “Takovou věc nesmíš odmítnout.“ A tak jsem vystoupil v 70. letech před nabitou obřadní síní s básní O. Mikuláška na památku hrdinovi RAF.

O mých recitačních schopnostech jsem si nečinil iluze, ale od té doby jsem se při setkáních s panem Procházkou a jeho spolubojovníky dovídal podrobnosti o hrdinech, o jejichž činech poutavě psal generál F. Fajtl a kteří byli známi mé generaci z vynikajícího románu a adekvátně vytvořeného filmu z roku 1968 Nebeští jezdci. R. Procházka mě seznámil s detaily zahraničního západního odboje a s knihami, které se nepropagovaly. Získal jsem pohled na historii z trochu jiného než z oficiálního dobového úhlu. Byla to historie hrdinů, o kterých se v letech totality nesmělo psát.

Rudolf Procházka, se kterým jsme se znali jako sousedé v domě na Smetanově ulici 47 v Brně od roku 1964, utekl jako mladý chlapec – student lesnické školy v Písku - v roce 1939 do Polska, aby bojoval proti nacistickému Německu. Z Polska s československými vojáky s pozdějším generálem Svobodou se účastnil ústupových bojů a překročil s československou armádou v exilu hranice Sovětského svazu.

V zahraniční armádě v SSSR poznal mj. pozdějšího hrdinu SSSR kapitána O. Jaroše (padl u Sokolova, jeho jméno nese v Brně Třída kapitána Jaroše), na kterého rád vzpomínal jako na výborného člověka, nekomunistu. Také připomínal, že českoslovenští vojáci v SSSR se řídili předpisy předválečné československé armády, vojákům s levicovým zaměřením říkali jejich spolubojovníci „hvězdáři“.

Z SSSR byl dopraven s dalšími příslušníky československé armády před napadením SSSR na Střední východ (měli tam být postupně přepraveni všichni českoslovenští vojáci, ale k tomu již pro napadení SSSR nedošlo – část mužů včetně O. Jaroše již zůstala v SSSR), kde byl zařazen do 11. praporu Východního pod velením Karla Klapálka.

Ze Středního východu vedla cesta československé zahraniční armády do severní Afriky, kde společně s Australany a vojáky dalších národností hájili Tobruk (boje byly zpracovány australským veteránem v knize Erica Lamberta Dvacet tisíc zlodějů, vznikl např. film Taxík do Tobruku).

Po skončení bojů v Africe byl převelen do Velké Británie, stal se letcem RAF a byl školen v Kanadě. Účastnil se bojů v Británii jako palubní střelec 311. čs. bombardovací perutě. Setkával se s F. Fajtlem, pozdějším autorem řady memoárových knih s tematikou letců na západní i východní frontě.

Osudy spolubojovníků R. Procházky z 311. československé bombardovací perutě RAF se dočkaly literárního ztvárnění v knize Filipa Jánského Nebeští jezdci a ve stejnojmenném filmu. O nebezpečné situaci, v jaké se ocitli Němci zajatí českoslovenští vojáci zajímavě vypovídá britský film Srdce v zajetí. Nejnověji zpracovává tematiku československých letců za války i po ní román a film Františka Svěráka Tmavomodrý svět.

R. Procházka vzpomínal také na určitou část vojáků v Británii, kteří se odmítali účastnit války proti nacistickému Německu s tím, že se jedná o imperialistickou válku. Teprve se vstupem SSSR do války změnili názor a bojovali.

Na letce jako byl R. Procházka se mělo zapomenout. Mnozí českoslovenští příslušníci RAF za to, že riskovali životy, trpěli v komunistických koncentracích, řada věznění nepřežila. I tuto kapitolu lze sledovat v uměleckém ztvárnění v již citovaném Tmavomodrém světě nebo v televizním seriálu Zdivočelá země podle knih Jiřího Stránského.

Na zdravotním stavu R. Procházky se odrazily útrapy bojů a do poslední doby trpěl následkem malárie. Zemřel v roce sametové revoluce, které se stejně jako svobody nedočkal.